

מדעי החברה

תאוריית האישיות של פרויד מאת: עדו גלדי וד"ר בינה גלדי

על פי תוכנית הלימודים החדשה
בפסיכולוגיה, מעודכן לשנה"ל תשפ"ג

רמות מודעות

הנפש מחולקת לשלוש רמות מודעות:

הלא מודע

הסמוך למודע

המודע

כאשר האדם באמת חושק במשהו, כל היקום מתאחד כדי לעזור לו להבין את חלומו

לא מודע - מכיל את התכנים (רגשות, חוויות, זיכרונות, מחשבות, דחפים ורצונות) (שהאדם אינו יודע על קיומם, משום שאילו היה ער לקיומם, הוא היה חווה חרדה עזה. על אף שאיננו מודעים לקיומם של תכנים אלה, יש להם השפעה רבה על מחשבותינו, על חלומותינו וכן על התנהגותנו.

המידע מן הלא מודע עשוי להתגלות בפליטות פה) במקום "לכבוד העובדים" "לכבוד העבדים", ("חלומות ובאמצעות היפנוזה. האדם משקיע אנרגיה רבה מאוד, באמצעות מנגנון מיוחד שמתפקידו למנוע מתכנים מאיימים לעלות מן ה'לא

מודע'.

כאשר האדם באמת חושק במשהו, כל היקום מתאחד כדי לעזור לו להבין את חלומו

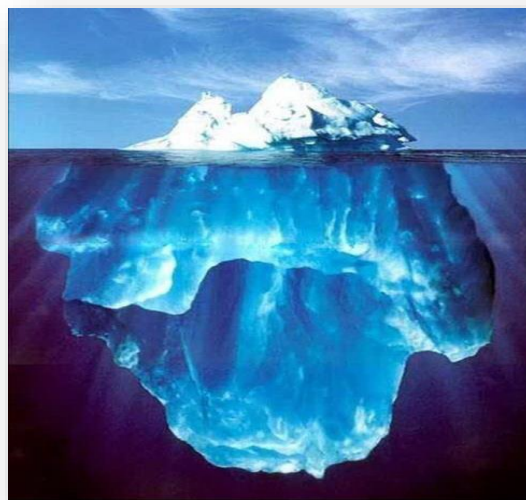
סמוך למודע -מאגר תכנים שאינם מודעים ברגע נתון, אך אפשר להעלותם למודע בעת הצורך. הזיכרונות שחווינו ושלמדנו במהלך חיינו וניתנים לשליפה אותם בכל עת שנדרשים.

לסמוך למועד שני מקורות מידע, האחד הוא התפיסה המודעת –מידע שהאדם מודע לו ברגע מסוים. השני, הוא הלא מודע –לרוב איננו אל הסמוך למודע.

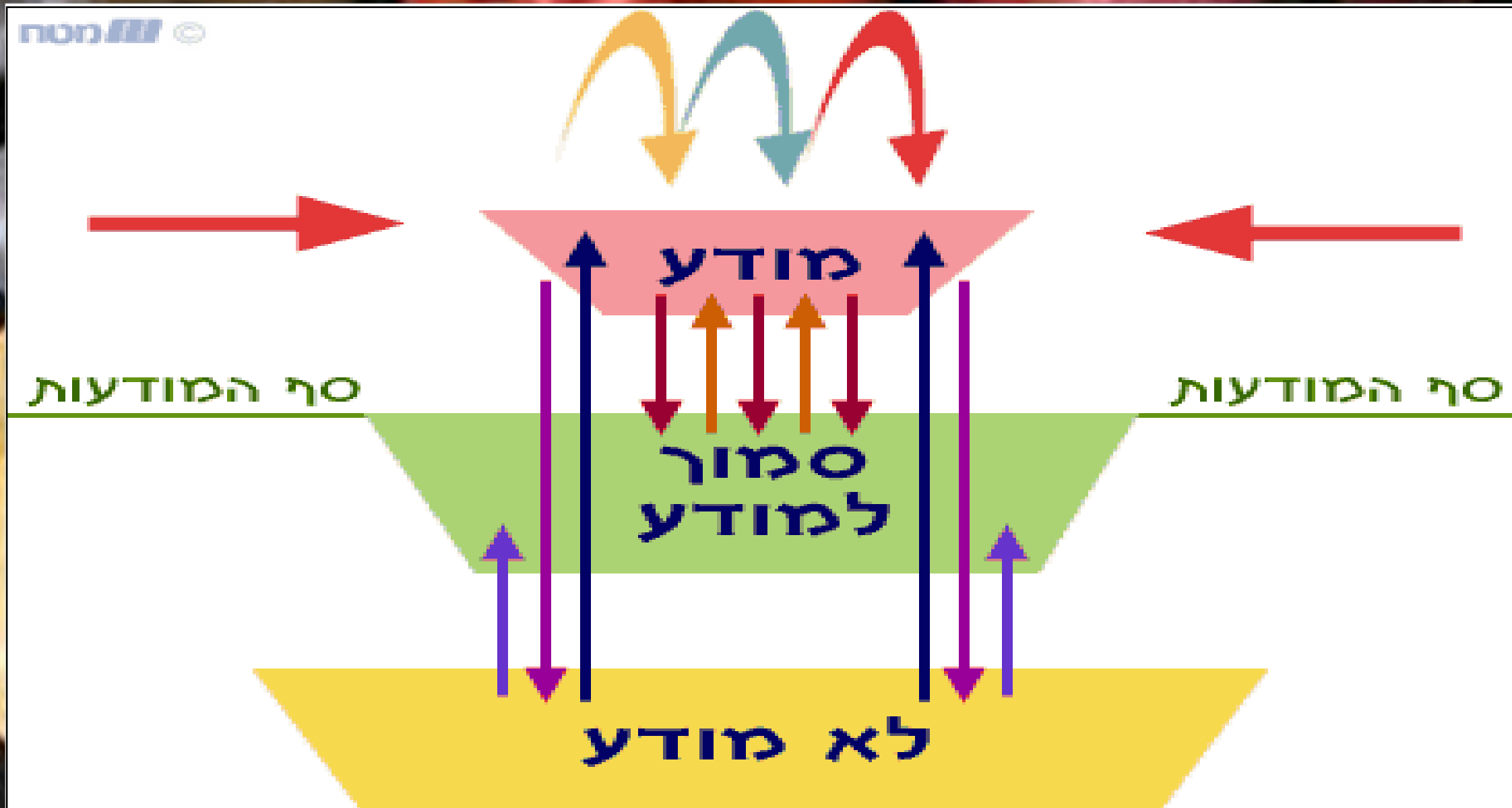

כאשר האדם באמת חושק במשהו, כל היקום מתאחד כדי לעזור לו להבין את חלומו

מודע -מאגר התכנים (רגשות, חוויות, זיכרונות ומחשבות)
שאנו קשובים אליהם ברגע נתון. המידע ברמת המודע מגיע
מן החושים, הקולטים מידע מבחוץ וגם מן התכנים של הסמוך
למודע. לעתים גם תכנים מן הלא מודע עולים אל המודע .
משך הזמן שמידע נמצא ברמת המודע הוא קצר ביותר, והוא
מתחלף בתדירות גבוהה

כאשר האדם באמת חושק במשהו, כל היקום מתאחד כדי לעזור לו להבין את חלומו

כאשר האדם באמת חושק במשהו, כל היקום מתאחד כדי לעזור לו להבין את חלומו

חלקי האישיות

ה"סתמי" "איד" - (חלק האישיות הכולל את כל הדחפים המולדים ונמצא בלא מודע. אישיות התינוק מורכבת מהסתמי בלבד.

העיקרון המנחה את הסתמי הוא עיקרון ההנאה והראר :
סיפוק מידי של הדחף מבלי להתחשב במגבל

כאשר האדם באמת חושק במשהו, כל היקום מתאחד כדי לעזור לו להבין את חלומו

מאפייני הסתמי :

1. לא מסוגל לעשות שיפוט ערכי טוב מול רע.
2. לא מתחשב במגבלות החברה והצווים המוסריים.
3. בלתי הגיוני כיוון שלא מבחין בין מציאות אובייקטיבית לתפיסה סובייקטיבית וכן משום שמכיל דחפים סותרים (הרס ואהבה).

ה"אני) "אגו: (מרכיב אישיות שתפקידו לתווך בין הדרישות המנוגדות של הסתמי לבין דרישות החברה, כי הסביבה מציבה לילד גבולות כך שאינו יכול להתנהג על פי עיקרון ההנאה בלבד. האני מתחיל להתפתח בשנת החיים השנייה בעקבות דרישות המציאות וממשיך להתפתח לאורך כל החיים, תוך למידת דרכים נוספות להתמודד עם הדחפים.

כאשר האדם באמת חושק במשהו, כל היקום מתאחד כדי לעזור לו להבין את חלומו

**העיקרון המנחה את האני הוא עיקרון המציאות: סיפוק
הדחפים תוך התחשבות בדרישות המציאות.
דחיית הדחף לזמן ולמקום מתאימים דורשת יכולת עמידה
במתח. האני מסוגל לסבול מתח.**

כאשר האדם באמת חושק במשהו, כל היקום מתאחד כדי לעזור לו להבין את חלומו

ה"אני עליון" "סופר אגו": (מרכיב אישיותי הכולל את ערכי החברה, הנורמות שלה ואת כללי המוסר. הכללים הופנמו על ידי האדם והפכו להיות חלק ממנו. חלק זה מתפתח אחרון מבין שלושת החלקים -מתחיל בערך בשנת החיים השלישית. העיקרון המנחה את האני עליון הינו **עיקרון המוסר**: שאיפה לשלמות למימוש אידיאלים חברתי

כאשר האדם באמת חושק במשהו, כל היקום מתאחד כדי לעזור לו להבין את חלומו

הפעלה כיתתית: משחק תפקידים

**הנחיות לפעילות: יש לבחור שלושה
תלמידים שישחקו את הסצנה הבאה.
לכל תלמיד ישחק דמות אחרת.**

כאשר האדם באמת חושק במשהו, כל היקום מתאחד כדי לעזור לו להבין את חלומו

דמות 1

השעה אחת בצהריים.

נשארו לך שני שעורים בפסיכולוגיה.

חם מאד בחוץ ואתה רוצה ללכת לים

במקום להישאר בשני השעורים. אתה

מנסה לשכנע את החברים שלך להצטרף

אליך.

כאשר האדם באמת חושק במשהו, כל היקום מתאחד כדי לעזור לו להבין את חלומו

דמות 2

השעה אחת בצהריים.
נשארו לך שני שעורים בפסיכולוגיה.
חבר שלך מנסה לשכנע אותך ללכת לים.
אתה מסרב כי לא נעים לך מהמורה .
אתה חושש שהיא תעניש אותך .
אתה גם נהנה מהשעורים.

כאשר האדם באמת חושק במשהו, כל היקום מתאחד כדי לעזור לו להבין את חלומו

דמות 3

השעה אחת בצהריים.
נשארו לך שני שעורים בפסיכולוגיה.
חבר שלך מנסה לשכנע אותך ללכת לים.
אתה מאד רוצה לבוא אבל לא רוצה
להפסיד שעורים.
אתה מנסה למצוא פתרון אחר כמו ללכת
אחרי השיעור.

כאשר האדם באמת חושק במשהו, כל היקום מתאחד כדי לעזור לו להבין את חלומו

כאשר האדם באמת חושק במשהו, כל היקום מתאחד כדי לעזור לו להבין את חלומו

המודל הדינאמי – קונפליקטים בין חלקי האישיות

האני העליון מפקח על **האני** ושופט אותו באמצעות **המצפון והאני האידיאלי**. המצפון מראה לנו מה לא לעשות והאני האידיאלי מראה לנו מה כן צריך לעשות. כשהילד מבצע התנהגות אסורה הוא מרגיש אשמה. כאשר הילד מבצע התנהגות טובה הוא זוכה לחיזוקים וכך נוצר האני אידיאלי שמכוון את הפרט להצבת מטרות ולהגשמתן.

האני מפשר בין **הסתמי** שאומר מה אנו רוצים לעשות לבין **האני העליון** שאומר מה צריך לעשות, כאשר יש סתירה בין הדברים, תוך התחשבות בדרישות המציאות. לעתים האני נכנע לדרישות הסתמי ולעתים הוא נכנע לדרישות האני העליון. ברוב המקרים הוא מוצא

כאשר האדם באמת חושק במשהו, כל היקום מתאחד כדי לעזור לו להבין את חלומו

פרויד המשיל את ה"סתמי" לסוס, ה"אני העליון" כתמרורי הד
ואת ה"אני" לרוכב.

הסוס ("הסתמי" – ("מספק לרוכב את הכוח לנוע.

הרוכב) ה"אני – ("מכוון את התנועה ומרסן את הסוס על ידי
התמרורים) ה"אני העליון. ("

שליטת הרוכב בסוסו לעולם אינה מושלמת, אך אמורה
להתקרב לכך בגיל הבגרות .

תרגיל מספר 3 :

שם : חלקי האישיות

עמוד 39 :

הנחיות : זהו את כל אחד מחלקי האישיות
כפי שהוא בא לידי ביטוי באירוע.

שם הסרטון: דונלד דאק

אורכו: 01:15

**שאלת צפיה מונחית: כיצד חלקי
האישיות באים לידי ביטוי בסרטון?**

כאשר האדם באמת חושק במשהו, כל היקום מתאחד כדי לעזור לו להבין את חלומו

'מעניין אם יש להם את אותו טעם' הרהרתי ורוק של תאווה התעורר בחיכי לא התאפקתי, וחזרתי שוב, בכיוון ההפוך, כאילו בדרך לבית הספר, כדי לבחון שוב מקרוב את החטיפים השונים - דומים כל-כך ובטח ממש שונים! בנוסף לחטיפים שיש במכולת השכונתית של חיים, צד את עיניי חטיף קטן וצהוב, שצבעו בלט מכולם: 'אגוזי'. מעניין מה הסיבה לכך ש'אגוזי' זה החטיף היחיד, שבמכולת של אברום אף פעם לא ראיתי ב'יצור מיוחד של מגדים'? הגעתי הביתה, ולמרות שאכלתי שניצל עם פירה, הרגשתי טעם של חטיף 'אגוזי' של 'עלית' על שפתיי. לא הצלחתי להתרכז במשהו אחר: מה מכיל ה'אגוזי' של 'עלית', שלא ניתן לייצר אותו בייצור של 'מגדים' למהדרין מן המהדרין?? אולי יש בזה שומן חזיר? כמו שאומרים שיש במסטיק 'בזוקה'? יכול בכלל להיות שומן חזיר במסטיק 'בזוקה'?! העזתי להטיל ספק בדבר שהיה עד אז אקסיומה עבורי, עצם העלאת הספק הטריפה אותי. 'אני חייבת לטעום את ה'אגוזי' הזה!' אמרתי לעצמי 'השתגעתי?!' קפצו עלי כל 'שומרי החוק' הפנימיים שלי, 'את רוצה לאכול שומן חזיר?' 'ואולי יש בזה בשר וחלב ביחד?!' ככל שהפכתי בדעתי בעניין כך הבנתי בצער רב שעלי לוותר על ה'אגוזי'. 'תלכי בצד השני של הכביש, כך יקל עליך לוותר עליו' נידבתי לעצמי רעיון לטובת הפחתת הסבל שבוויתור על יצר הסקרנות.

כאשר האדם באמת חושק במשהו, כל היקום מתאחד כדי לעזור לו להבין את חלומו

את הרמזור בצומת הרחובות רבי עקיבא-הרצל אפשר לחצות ישר ולהמשיך הביתה בבטחה ואפשר גם לחצות באלכסון, ולחזור לרחוב רשי, לקיוסק הפינתי המפתה. ירוק. התחלתי להתקדם בקו ישר, בדרך הסלולה, זו שתוביל אותי רחוק מהקיוסק האסור לעבר הבית הבטוח 'אני לא יכולה להמשיך ללכת' לחש בתוכי קול קטן של יצר סקרנות רע 'יש לי כסף בכיס הצדדי של הילקוט, זה יהיה מהיר ופשוט, אני חייבת!' דרש הקול המפתה, בהחלטה גורלית, הפניתי את גופי לכיוון המעבר באלכסון וחציתי בריצת אמוק את הכביש אל הקיוסק. חטפתי את 'האגוזי' הראשון שראיתי על הדוכן ומסרתי למוכר שטר של עשרים שקלים. לא חיכיתי לעודף, דחפתי את החטיף האסור לתוך הכיס הצדדי של הילקוט והמשכתי לרוץ כשהילקוט שעל גבי הופך למעמסה כבדה יותר ויותר בכל פסיעה, וליבי עמו, נעשה כבד עד מאד. 'תיפטרי מזה' לחש לי קול מעשי שניסה למצוא פתרון 'תמצאי פינה בטוחה ותחסלי אותו בשנייה, כך תכירי לפחות את טעמו' אמר לי מנגד קול אחר 'זה לא ייגמר טוב!' הרגשתי תוך כדי החלטה. פניתי לעבר אחד הבניינים עם העמודים הגדולים שם השטח נראה שקט ודליל מעיניים לא רצויות שעלולות לחשוף את הפשע, ובידיים רועדות הורדתי מעלי את הילקוט הכבד מאד, ולא בגלל הספרים והמחברות הרבים שהיו בתוכו, אלא בגלל חטיף 'אגוזי' קטן שהיה מונח בכיס הצדדי. 'אמממ... טעימממ והנה, לא קרה לי שום דבר רע ואין לזה בכלל טעם של שומן חזיר!'

כאשר האדם באמת חושק במשהו, כל היקום מתאחד כדי לעזור לו להבין את חלומו

תרגיל מספר 4 :

שם: השוואת חלקי האישיות

עמוד 40 :

הנחיות: השוו בין מרכיבי האישיות על פי הקריטריונים שבטבלה.

קריטריונים להשוואה	הסתמי	האני	האני העליון
רמות מודעות	לא מודע	שלושת הרמות	שלושת הרמות
התכנים של המרכיב	כל הדחפים המולדים (חיים ומוות או מין ותוקפנות)	כל תהליכי החשיבה וקבלת ההחלטות של האדם	ערכי החברה והנורמות שהאדם הפנים במהלך התפתחותו
התפקיד של המרכיב	סיפוק מידי לדחפים (עקרון שיווי המשקל)	תיווך בין הסתמי לבין הסביבה ובין הסתמי לבין האני העליון	פיקוח על הכוונות, על המחשבות ועל המעשים של האני ושפיטתם
העיקרון המנחה	עקרון ההנאה והכאב : חיפוש הנאות והימנעות מכאב	עקרון המציאות : סיפוק הדחפים תוך התחשבות בדרישות המציאות ובמגבלותיה	עקרון המוסר : שאיפה לשלמות והשגת אידיאלים מוסריים
תחילת התגבשות	כשהתינוק נולד אישיותו היא רק סתמי	מתחיל בשנת החיים השנייה (ממשיך להתפתח ולהתגבש במהלך כל החיים)	מתחיל בשנת החיים השלישית (ממשיך להתפתח ולהתגבש במהלך כל החיים)

כאשר האדם באמת חושק במשהו, כל היקום מתאחד כדי לעזור לו להבין את חלומו

המודל האקונומי

האישיות היא דינמית וקיים כוח שמניע אותה. היא מערכת מורכבת של אנרגיה שמקורה באינסטינקטים. האדם מונע על ידי שני סוגי אינסטינקטים (דחפים):

אינסטינקט החיים (ארוס)

אינסטינקט המוות (טנטוס)

כאשר האדם באמת חושק במשהו, כל היקום מתאחד כדי לעזור לו להבין את חלומו

אינסטינקט החיים - ארוס: כולל את הצרכים שמאפשרים לאדם קיום -
הישרדות: מזון, שתייה, אוויר. כוללים גם את אינסטינקט המין -
במשמעותו הרחבה כדחף להתקדמות בתחומים שונים: אהבה, יצירה,
בניה וכדומה. במובן הגופני "מין" - הנאה גופנית באזורים שונים בגוף:
פה, פי הטבעת ואיברי המין. לדוגמה, תינוק הנהנה מיניקה, ילד הנהנה
מהפרשת צואה.

כאשר האדם באמת חושק במשהו, כל היקום מתאחד כדי לעזור לו להבין את חלומו

אינסטינקט המוות - טנטוס: כולל דחפים המניעים אדם לפגוע בעצמו ,
באחר וברכוש. כולל תוקפנות בצורות שונות. מטרת הטנטוס היא שאיפה
לא מודעת לחזור למצב של לפני הלידה, כלומר, למוות. המוות מוגדר
כמצב של שווי משקל מרבי, שכן אין בו חוסר כלשהו.

כאשר האדם באמת חושק במשהו, כל היקום מתאחד כדי לעזור לו להבין את חלומו

דחפי האדם אינם משתנים במהלך חייו, אך האובייקט שדרכו מושגת המטרה או סיפוק הדחף משתנה. התעוררות הדחפים משחררת אנרגיה וזו חייבת לבוא על סיפוקה על ידי הפחתת הדחף.

עקרון שיווי המשקל - עקרון ההומאוסטזיס: לפי עיקרון זה, כל מערכת, ובכלל זה אישיות האדם, שואפת להגיע למצב של שיווי משקל. היציאה משווי משקל יוצרת מתח (גופני ונפשי) (הדוחף את האדם לעשות משהו כדי לספק את המחסור ולהפחית את המתח, כלומר, לשוב לשיווי משקל.

כאשר האדם באמת חושק במשהו, כל היקום מתאחד כדי לעזור לו להבין את חלומו

לפי **חוק שימור האנרגיה** כמות האנרגיה קבועה וכשמשקיעים אנרגיה בפעילות אחת, נותרת מעט אנרגיה לאחרת .

לדוגמה, הבחינה הקרבה בפסיכולוגיה יוצרת בתלמיד מתח. התלמיד מנסה להפחית את המתח על ידי השקעת אנרגיה בלימוד החומר, ולכן לא נותרת לו אנרגיה לביצוע פעילויות אחרות .

כאשר האדם באמת חושק במשהו, כל היקום מתאחד כדי לעזור לו להבין את חלומו

SUMMARY

סיכום

הנפש מחולקת **לשלוש רמות מודעות**: הלא מודע, הסמוי למודע, המודע.

אישיות האדם מחלוקת **לשלושה חלקי אישיות**: איד, אגו, סופר אגו.

שלושת העקרונות: עיקרון ההנאה והכאב, עיקרון המציאות, עיקרון המוסר.

המודל האקונומי: אינסטינקט החיים, אינסטינקט המוות, עיקרון שיווי המשקל, חוק שימור האנרגיה.

כאשר האדם באמת חושק במשהו, כל היקום מתאחד כדי לעזור לו להבין את חלומו

פסיכולוגיה

המודל האקונומי

רמות מודעות

שלושה חלקי אישיות

אינסטינקט החיים
אינסטינקט המוות עקרון
שיווי המשקל חוק שימור
האנרגיה

איד – עקרון ההנאה והכאב
אגו – עקרון המציאות
סופר אגו – עקרון המוסר

הלא מודע
הסמוך למודע
המודע

כאשר האדם באמת חושק במשהו, כל היקום מתאחד כדי לעזור לו להבין את חלומו